

УДК 37.016
ББК 74.263
П56

Пономаренко Л. В.

П56 Українська мова. 3 клас. I семестр. Відомості з мови і правопису (за підручником О. Н. Хорошковської, Г. І. Охоти, Н. І. Яновицької). — Х. : Вид. група «Основа», 2014. — 93, [3] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-1978-3.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків української мови в 3-му класі (I семестр) для шкіл з російською мовою навчання, складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012) за підручником О. Н. Хорошковської, Г. І. Охоти, Н. І. Яновицької (К. : Видавничий дім «Освіта», 2013).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дозволяють творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016
ББК 74.263

ISBN 978-617-00-1978-3

© Пономаренко Л. В., 2013
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2014

ЗМІСТ

Орієнтовне календарне планування	5
Усне й писемне мовлення. Культура мовлення	7
Урок 1. Пригадуємо букви української мови. Слухаємо й читаємо. Вчимося культури мовлення. Будуємо діалоги	7
Урок 2. Слухаємо й читаємо текст, засвоюємо форми звертання	11
Урок 3. Читаємо вибірково, переказуємо	13
Урок 4. Читаємо, вправляємося в письмі українською мовою	15
Урок 5. Читаємо й розповідаємо. Вправляємося в письмі. Розігруємо діалоги	17
Урок 6. Слухаємо і читаємо. Вивчаємо алфавіт, працюємо зі словником	21
Урок 7. Засвоюємо алфавіт. Уживаємо на письмі велику букву	23
Урок 8. Слухаємо й читаємо текст. Уживаємо велику букву під час письма	25
Урок 9. Вивчаємо голосні звуки, склад, наголос. Правильно вимовляємо голосні та позначаємо їх буквами	27
Урок 10. Вивчаємо звукове значення букв я, ю, є, ї, аналізуємо, читаємо й пишемо	31
Урок 11. Вивчаємо приголосні звуки. Читаємо, удосконалюємо вимову, пишемо	33
Урок 12. Вивчаємо тверді й м'які приголосні звуки, вимовляємо та позначаємо їх буквами. Вправляємося у вимові звука [ц']	35
Урок 13. Буква м'який знак (ь). Читаємо, аналізуємо, правильно вимовляємо та вживаємо на письмі м'який знак	37
Урок 14. Вправляємося у вимові звука [ц] і позначаємо м'якість цього звука буквами	41
Урок 15. Вправляємося у вимові звука [ц'] і позначаємо м'якість цього звука буквою ь	43
Урок 16. Читаємо, вправляємося у вимові й позначаємо на письмі м'якість звука [ц'] у кінці слів. Уживаємо ь	45
Урок 17. Читаємо, аналізуємо, правильно вимовляємо на письмі м'який знак перед о	47
Урок 18. Вимовляємо й пишемо слова з ь і ьо	49
Урок 19. Читаємо текст, вправляємося у вимові подовжених приголосних і позначаємо їх двома буквами	53
Урок 20. Читаємо виразно вірш. Вправляємося у вимові м'яких подовжених приголосних звуків	55
Урок 21. Читаємо й усвідомлюємо прочитане. Вимовляємо тверді й пом'якшені приголосні перед и, і, пишемо	59

<i>Урок 22.</i> Вправляємося у вимові й позначенні на письмі твердих приголосних [б], [п], [в], [м], [ф] та [р] у кінці слів	61
<i>Урок 23.</i> Читаємо, вправляємося у вимові й письмі слів з кінцевими твердими приголосними. Будуємо діалог	63
<i>Урок 24.</i> Читаємо, міркуємо, вимовляємо й пишемо слова з апострофом	65
<i>Урок 25.</i> Вимовляємо й пишемо слова зі сполученнями <i>б'я, в'я, м'я, п'я</i>	67
<i>Урок 26.</i> Розвиваємо правописні й мовленнєві вміння. Складаємо розповідь за малюнками	69
Слово. Лексичне значення слова	71
<i>Урок 27.</i> Слухаємо й читаємо, міркуємо, працюємо зі словниками, пишемо	71
<i>Урок 28.</i> Слухаємо й читаємо. Знайомимося зі словами, близькими за значенням (<i>синонімами</i>) й уживаємо їх у мовленні	75
<i>Урок 29.</i> Добираємо синоніми. Редагуємо текст	77
<i>Урок 30.</i> Слухаємо й читаємо навчальний текст. Знайомимося зі словами, що мають протилежне значення — антонімами, визначаємо їх роль у прислів'ях	79
<i>Урок 31.</i> Слухаємо й читаємо навчальний текст. Знайомимось з багатозначними словами	81
<i>Урок 32.</i> Слухаємо й читаємо навчальний текст. Спостерігаємо за прямим і переносним значенням слів	85
Будова слова	87
<i>Урок 33.</i> Читаємо навчальний текст. Спостерігаємо за будовою слова і визначаємо її	87
<i>Урок 34.</i> Спостерігаємо за змінюванням закінчень слів — назв предметів різного роду і змінюємо їх, визначаємо закінчення	89
Література	93

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема	Дата
Усне й писемне мовлення. Культура мовлення		
1	Пригадуємо букви української мови. Слухаємо й читаємо. Вчимося культури мовлення. Будуємо діалоги	
2	Слухаємо й читаємо текст, засвоюємо форми звертання	
3	Читаємо вибірково, переказуємо	
4	Читаємо, вправляємося в письмі українською мовою	
5	Читаємо й розповідаємо. Вправляємося в письмі. Розігруємо діалоги	
6	Слухаємо і читаємо. Вивчаємо алфавіт, працюємо зі словником	
7	Засвоюємо алфавіт. Уживаємо на письмі велику букву	
8	Слухаємо й читаємо текст. Уживаємо велику букву під час письма	
9	Вивчаємо голосні звуки, склад, наголос. Правильно вимовляємо голосні та позначаємо їх буквами	
10	Вивчаємо звукове значення букв <i>я, ю, є, ї</i> , аналізуємо, читаємо й пишемо	
11	Вивчаємо приголосні звуки. Читаємо, удосконалюємо вимову, пишемо	
12	Вивчаємо тверді й м'які приголосні звуки, вимовляємо та позначаємо їх буквами. Вправляємося у вимові звука [ц']	
13	Буква м'який знак (<i>ь</i>). Читаємо, аналізуємо, правильно вимовляємо та вживаємо на письмі м'який знак	
14	Вправляємося у вимові звука [ц] і позначаємо м'якість цього звука буквами	
15	Вправляємося у вимові звука [ц'] і позначаємо м'якість цього звука буквою <i>ь</i>	
16	Читаємо, вправляємося у вимові й позначаємо на письмі м'якість звука [ц'] у кінці слів. Уживаємо <i>ь</i>	
17	Читаємо, аналізуємо, правильно вимовляємо на письмі м'який знак перед <i>о</i>	
18	Вимовляємо й пишемо слова з <i>ь</i> і <i>ьо</i>	
19	Читаємо текст, вправляємося у вимові подовжених приголосних і позначаємо їх двома буквами	
20	Читаємо виразно вірш. Вправляємося у вимові м'яких подовжених приголосних звуків	
21	Читаємо й усвідомлюємо прочитане. Вимовляємо тверді й пом'якшені приголосні перед <i>и, і</i> , пишемо	
22	Вправляємося у вимові й позначенні на письмі твердих приголосних [б], [п], [в], [м], [ф] та [р] у кінці слів	

№ з/п	Тема	Дата
23	Читаємо, вправляємося у вимові й письмі слів з кінцевими твердими приголосними. Будуємо діалог	
24	Читаємо, міркуємо, вимовляємо й пишемо слова з апострофом	
25	Вимовляємо й пишемо слова зі сполученнями <i>б'я, в'я, м'я, п'я</i>	
26	Розвиваємо правописні й мовленнєві вміння. Складаємо розповідь за малюнками	
Слово. Лексичне значення слова		
27	Слухаємо й читаємо, міркуємо, працюємо зі словниками, пишемо	
28	Слухаємо й читаємо. Знайомимся зі словами, близькими за значенням (<i>синонімами</i>) й уживаємо їх у мовленні	
29	Добираємо синоніми. Редагуємо текст	
30	Слухаємо й читаємо навчальний текст. Знайомимся зі словами, що мають протилежне значення — антонімами, визначаємо їх роль у прислів'ях	
31	Слухаємо й читаємо навчальний текст. Знайомимось з багатозначними словами	
32	Слухаємо й читаємо навчальний текст. Спостерігаємо за прямим і переносним значенням слів	
Будова слова		
33	Читаємо навчальний текст. Спостерігаємо за будовою слова і визначаємо її	
34	Спостерігаємо за змінюванням закінчень слів — назв предметів різного роду і змінюємо їх, визначаємо закінчення	

УСНЕ Й ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Урок 1. ПРИГАДУЄМО БУКВИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. СЛУХАЄМО Й ЧИТАЄМО. ВЧИМОСЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ. БУДУЄМО ДІАЛОГИ

Мета: ознайомити учнів з новим підручником; закріплювати знання про звуки та букви української мови, розвивати вміння розрізняти їх; удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати уважність, старанність, виховувати інтерес до вивчення української мови.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Пролунав дзвінок, починається урок.
Працюватимем старанно, щоб почути у кінці,
Що у нашій третій класі
Діти — просто молодці.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Вступне слово вчителя

— Діти, сьогодні у нас перший урок української мови. Перед вами — новий підручник. Прочитайте, як він називається. Ця навчальна книга допомагатиме нам вивчати українську мову, поведе нас дорогою знань, навчаючи грамотного, правильного письма. Добрими помічниками для нас стануть мудрий професор Лінгвіст і українська дівчинка Катруся, а ви будете гарними вчителями для Незнайка.

Учитель пропонує розгорнути й переглянути підручник.

2. Читання Державного Гімну України. Обговорення

— Про що ця пісня? До чого закликає?
— Якими змальовано українців?

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Актуалізація опорних знань

— У першому класі ви навчалися усного мовлення, у другому — писемного: вивчали букви, навчалися читати, писати. Пригадайте й назвіть букви українського алфавіту. (*Діти називають.*)

— Пригадаймо слова з цими буквами. Нам допоможе підручник (с. 6, *впр. 1*). Працюємо парами.

2. Ознайомлення з теоретичним матеріалом

— Сучасне суспільство не може існувати без мови. Мова — це національне багатство, наше багатство, і тому дуже важливою є культура мовлення. Культура мовлення — це надійна та важлива опора у вираженні власних думок, розвитку людських почуттів, у вихованні патріотизму.

— Що означає слово *культура*?
— Що таке *культура мовлення*?
— Кого можна назвати культурною людиною?

3. Робота за малюнком

— Розгляньте малюнок (с. 7, *впр. 2*). Розкажіть, хто і що на ньому намальовано.

4. Читання тексту (с. 8, впр. 3)

- Коли відбуваються події?
- Який настрій у дітей, вчительки?
- Куди прийшли діти?
- Як ви гадаєте, про що розмовляють друзі?
- За змістом прочитаного тексту розіграйте діалог.

Діалог — це пряма мова, що передає розмову двох або кількох осіб. Слова кожної особи, яка бере участь у розмові, називаються *репліками*. Слова автора супроводжують репліку, якщо незрозуміло, кому належить пряма мова. Зайвий раз у діалозі непотрібно вживати слів автора.

— Назвіть вимоги до усного і писемного мовлення. (*Воно має бути: змістовним, послідовним, багатим, точним, виразним, доречним, правильним. Це культура мовлення. Її вдосконалюють протягом усього життя. Найчастіше культура мовлення виявляється у щоденному спілкуванні.*)

5. Робота над діалогом

— Прочитайте і запам'ятайте правила спілкування.

- 1) Шанобливо, доброзичливо ставтеся до співрозмовника.
- 2) Говоріть увічливо, до старших звертайтеся на Ви.
- 3) У розмові торкайтеся теми, яка цікавить.
- 4) Чітко ставте запитання, зрозуміло висловлюйтеся, будьте небагатослівним.
- 5) Учїться уважно слухати співрозмовника. Чим уважніше ви слухатимете, тим приємніше людям із вами розмовляти.
- 6) Не намагайтеся говорити голосніше за співрозмовника.
- 7) Розмовляючи, дивіться на співрозмовника.

6. Фізкультхвилинка

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Складання діалогів. Робота в парах

— Розіграйте жартівливий діалог.

- Однокласник запрошує тебе до себе в гості. Яка розмова між вами може відбутися?
- Школярі розмовляють на перерві. Передайте цю розмову.

2. Робота в зошиті

Письмо літер українського алфавіту.

3. Гра «Пропущені букви»

— Працюємо на картках. Переможцем вважається той, хто перший правильно поставить потрібні букви.

Ж		Т	Т	Я
Л		С	Т	Я
М		Т	Т	Я
Ш		Т	Т	Я

(*Життя, листя, миття, шиття*)

4. Робота над прислів'ям

- Слово до слова — зложиться мова.
— Як ви розумієте це прислів'я?

5. Гра «Закінчи речення»

— Кожен з вас ще з дитинства засвоїв науку спілкування. І ви знаєте, якщо вітання доброзичливе, від щирого серця, то й у відповідь ви отримаєте доброзичливе ставлення до себе. Ранок, розпочатий з усмішки, принесе гарний

настрій на цілий день. Давайте перевіримо, чи добре ви знаєте чарівні слова. Закінчіть речення.

Розтопить серце всякого
Сердечне слово... (дякую).

Якщо ти їсти вже не в силі,
То скажеш мамі що? (Спасибі).

Зазеленіє старий пеня,
Коли почує... (добрий день).

Коли згасає сонце й зоря ляга на плечі,
Серед знайомих голосів ми чуємо... (добрий вечір).

Щоб зустрітися знову в годину призначену,
Кажу щиро завжди я всім... (до побачення).

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку роботу ви виконували на уроці?
- Яким мовленням користувалися?
- Що таке діалог?

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Записати невеличкий діалог з бабусею, який відбувся, коли ви прийшли зі школи. Поміркувати над тим, яке місце займає діалогічне мовлення у твоєму житті.

ДОДАТОК ДО УРОКУ 2

1. Підготовча вправа з розгадуванням мовної загадки

— Прочитайте слова, подумки вставляючи пропущені букви. Поміркуйте, які з них ви найчастіше вживаєте і коли.

Та..о, та..ко, тат..сь, тат..чко, тат..ньо, т..тусик.

Д..д, ді..ок, дід..сь, ді..унь, діду..енько, дід..ган.

Б..бка, ба..ця, баб..ня, баб..ся, бабу..ечка.

— Якщо ви вживатимете ці слова щодня, то станете найласкавішою дитиною.

2. Розчитування

1) Читання складів із голосними звуками [i], [e], [o].

2) Читання з дошки вірша В. Гринько з метою відпрацювання інтонації, артикуляції.

Мати, матінка, матуся,
Мама, мамочка, мамуся! —
Називаю тебе я, рідна ненечко моя!

- Скільки слів, близьких за значенням до слова *мати*, вжито у вірші?
- А як ви звертаєтеся до мами?
- Згадаємо, як треба поводитися під час спілкування, як керувати силою голосу?

3. Робота над скоромовкою

Мусію, Мусію.
Муку сію,
Печу паляниці,
Кладу на полиці.

Мусій, муку сій,
Печи паляниці,
Клади на полиці.

1. Гра «Що “зайве”?»

Учням пропонують словесний ряд. Необхідно назвати «зайве» слово і довести свій вибір.

Місто, містечко, місток, місцевий.

2. Гра «Вилучи “зайву” літеру»

Учням пропонують словникові слова з помилками, учні мають знайти помилку.

Вурлиця — вулиця, зайєць — заєць, килдим — килим.

3. Гра «Розсипані букви»

— Утворіть із «розсипаних» букв слова (*підказка: слово починається з підкресленої букви*).

БРАЗЕ НИГАК КНИКО ЛИНАМА

(Зebra, книга, коник, малина)

4. Робота над чистомовкою-добавлянкою

Жа-жа-жа — ми побачили... (*вужа*).

Жу-жу-жу — на галявині... (*ходжу*).

Жі-жі-жі — гострі... (*ножі*).

Жи-жи-жи — мені... (*допоможи*).

1. Гра «Продовж ряд»

Айстра, пролісок, тюльпан, ...

Собака, корова, кіт, ...

2. Гра «Хто це робить?»

Літає..., плаває..., лікує..., співає..., дзижчить...

3. Гра «Загублені букви»

— Знайдіть загублені букви та утворіть слова.

-Ж-К К-Л-С-К Д-Р-В- З- ЦЬ Л-С-Ц- Д-Т-Л

(*Їжак, колосок, дерево, заєць, лисиця, дятел*)

4. Робота над чистомовкою. Зробимо ротик слухняним!

Лі-лі-лі — відлетіли журавлі.

Ли-ли-ли — дні осінні прийшли.

Ло-ло-ло — вже все снігом замело.